

INTERVENCIIONS ARQUEOLÒGIQUES A LES VOLTES DEL CARRER DE L'ENRAJOLAT I BAIXADA DE LA PESCATERIA: LES FASES MEDIEVALS

L'any 1994 es va prendre la decisió per part de l'aleshores Museu de la Romanitat, actual Museu d'Història de Tarragona, de procedir a l'adequació dels espais situats sota els carrers de l'Enrajolat i Baixada de la Pescateria amb la finalitat d'unir-los amb el sector de capçalera de circ i incorporar-los a l'itinerari turístic de visites. Amb aquest motiu es van portar a terme una sèrie de sondejos a la volta circense del carrer del Trinquet Vell, 16 (CTV 16), a l'edifici i jardí de l'antiga Casa dels Militars (CM), a la galeria sota del carrer de l'Enrajolat (CEN A) i a dues de les voltes annexes a aquesta darrera (CEN C i M.). La importància de les troballes en alguns d'aquests espais i les necessitats constructives amb vista al muntatge museístic van motivar una segona intervenció posterior, en aquest cas en extensió, a un d'aquests espais, en concret a la galeria situada sota el carrer de l'Enrajolat (CEN A).

No ens estendrem en les estratigrafies ni en l'anàlisi dels nivells documentats en cadascun d'aquests espais, ja que aquestes troballes han estat ja estudiades en diversos treballs anteriors. Ara bé, sí que volem sintetitzar, pensant en els estudis que es realitzen en aquesta mateixa publicació, les diverses estratigrafies d'època medieval.

Els nivells d'aquesta cronologia van ser documentats en dos dels àmbits excavats, en concret a la galeria sota del carrer de l'Enrajolat (CEN A) i a la volta del carrer del Trinquet Vell 16 (CTV 16). En els altres espais intervinguts no es van localitzar estrats medievals, fet que no exclou el seu ús en aquesta època. És molt possible, per la seva relació constructiva amb la galeria sota el carrer de l'Enrajolat, que l'estratigrafia de les fases post-romanes s'hagi perdut, ja que el nivell actual en la volta CEN M està pràcticament a la cota de la pavimentació romana d'aquest espai.

El primer estrat arqueològic documentat fou un nivell d'abocador situat al final de la galeria del carrer de l'Enrajolat, just sota un dels forats oberts en la seva volta. Aquest fou excavat únicament en una extensió de tres metres per dos. La resta del mateix ja havia estat intervingut en una excavació anterior del TED'A, la qual no ha estat mai publicada. Per tant, ens manquen les dades sobre les seves dimensions reals. La potència de l'abocador era de quasi un metre. L'estrat consistia en terra de color fosc amb un alt contingut de matèria orgànica, de cendres i de pedres de diverses dimensions que, a mesura que es descendia anaven augmentant en quantitat. Segurament la capa inferior no pertanyia a l'abocador pròpiament dit, ja que no hi havia materials medievals, sinó que era el nivell romà que trobem en altres sectors, contaminat per les filtracions de les humitats del nivell superior. Entre les restes materials documentades destaquen la gran quantitat de ceràmica, de restes òssies animals, d'escòria de ferro i, en menor quantia, de vidre.

La ceràmica trobada consisteix bàsicament en ceràmica comuna, principalment amb cocció reductora, encara que també apareix, ja en molta menor quantitat comuna, oxidada i vidrada. Al costat d'aquests recipients es van documentar diversos exemplars que vàrem identificar com grans contenidors i ceràmica comuna islàmica, que presenten en aquest mateix volum Guillem Roselló Bordoy i Magdalena Riera i Natàlia Soberats. L'anàlisi de tots aquests recipients ceràmics i la comparació de les restes amb altres nivells apareguts i excavats a la ciutat ens porten a situar l'abocador en la segona meitat del segle XIII, possiblement en el tercer quart del mateix segle.

La restes de fauna consistien en ossos pertanyents bàsicament a ovicàprids (cabres i ovelles), bous i microfauna. Una quantitat força destacada d'aquest ossos presentaven evidents traces d'esquarterament, amb clares incisions produïdes per estris metàl·lics. Sense cap dubte ens trobem davant restes que demostren la presència propera de la boqueria de la ciutat, que per les afrontacions documentals, diversos autors situen entorn al carrer del Trinquet Vell/Baixada de la Pescateria.

També, com ja hem dit, es va documentar una gran quantitat d'escòria de ferro. En total una quantitat de 84 kg. Una xifra molt alta per la potència i extensió del sondeig. La seva aparició s'ha de relacionar amb la documentació d'alguns fragments d'eines de ferrer en os, associades etnogràficament a la fabricació de falçs dentades. L'aparició de tots aquests elements així com la presència en el nivell de capes de cendres ens porten a pensar en l'existència de ferrers en un indret proper a l'abocador.

Des del nostre punt de vista és significatiu el manteniment del topònim de l'actual carrer dels Ferrers, ja des d'època medieval, en la documentació conservada.

Amb posterioritat a l'ús de la galera com abocador es va construir, al final de la mateixa, un mur que es va adossar al romà del costat septentrional. D'aquest solament se'n conserven dues filades. La seva cronologia és difícil d'establir ja que únicament es van recuperar dos recipients de ceràmica vidrada medieval i un fragment de marbre. La datació del mur se situaria a partir de la segona meitat del segle XIII.

El segon nivell documentat correspon a la segona meitat del segle XIV. En aquest moment diferents voltes van ser ocupades amb unes funcionalitats per determinar. Segurament la volta CTV 16 fou habilitada com habitatge, aprofitant les transformacions de la mateixa dutes a terme en època tardoromana (s.V d.C.). La volta es va dividir en dos nivells. A l'inferior s'hi accedia des de l'antic nivell de sorra del circ, mentre al superior s'hi entrava des del passadís de separació entre la *media* i *summa-cavea*. El nivell inferior estava pavimentat amb un sòl de terra batuda molt compactada. El nivell de regularització del mateix presentava ceràmica fina d'importació italiana (*graffita arcaica*), ceràmica fina catalana decorada amb manganès i verd i manganès, verd i manganesos, blaus valencians, ceràmica de Pula, pisa blanca i ceràmica comuna amb coccio oxidada, reductora i comuna vidrada. Del nivell superior de la cambra no es conservava cap resta ja que el paviments era de fusta. Malgrat això, i per comparació estratigràfica, se sap que per aquest segon pis es podia accedir a la galeria del carrer de l'Enrajolat. La unió entre ambdues voltes era un simple forat obert en el mur d'*opus caementicium*.

La funcionalitat de la galeria del carrer de l'Enrajolat en aquesta fase cronològica no és segura. Malgrat tot, es va documentar durant la intervenció arqueològica un altre paviment de terra batuda. La ceràmica proporcionada pels nivells de regularització és la mateixa que la documentada a la volta CTV16, amb l'afegit de la presència de manganès i cobalt, segurament de procedència nord-africana. El sòl estava molt afectat per les transformacions funcionals posteriors de la volta, fet que va motivar l'aparició de molta ceràmica medieval del segle XIV en els nivells del segle XVII.

En resum, a partir de les dades de que disposem podem concloure que al llarg de la segona meitat del segle XIII la volta sota el carrer de l'Enrajolat fou utilitzada com abocador de les deixalles que generaven les activitats industrials (ferrerries) i mercantils (boqueria), que hi havia a

l'àrea de l'antic circ romà, el qual havia esdevingut, en el segle XII, un burg fora muralles conegut com el Corral.

Durant la segona meitat del segle XIV es documenta una transformació dels àmbits, possiblement lligada amb tota la transformació de l'àrea del Corral i la construcció de la muralleta. Diferents voltes es van comunicar entre elles i van ser utilitzades com espais possiblement d'habitatge. El nivell d'abocador precedent, documentat a la volta CEN A, fou en aquest moment regularitzat per tal d'anivellar l'espai.

LLUÍS PIÑOL MASGORET
Museu d'Història de Tarragona

BIBLIOGRAFIA

- LL. PIÑOL/H. MIR: La reutilització d'estructures romanes en època medieval: excavacions a les voltes del circ romà de Tarragona (Campanya 1994), a *Actas del XXIII Congreso Nacional de Arqueología* (Elche 1995), Vol. II. Elche, 1996, pp. 335-342.
- LL. PIÑOL: *El circ romà de Tarragona: noves intervencions arqueològiques. Estudi històrico-arquitectònic de l'edifici*. Tesi de llicenciatura. URV. 1995. Inèdita.
- R. MAR/H. MIR/LL. PIÑOL: La formació de la topografia urbana de la Tarragona medieval: nuevas aportaciones, a *Attività economiche e sviluppo urbano nei secoli XIV e XV. Atti dell'Incontro di Studi (Barcellona, 19-21 ottobre 1995)*. Archivio Storico del Sanio, anno I, num. 1-2. Napoli, 1996, pp. 165-204.
- LL. PIÑOL/H. MIR: L'artesanat i el comerç. Les ferreries, a CD-ROM "De Tarraco a Tarragona". Tarragona, 1997.
- LL. PIÑOL/H. MIR: Excavacions arqueològiques a la ciutat medieval de Tarragona, a *Jornades d'Arqueologia 1999. Prehistòria, Protohistòria i època medieval a les comarques de Tarragona (1993-1999) (Tortosa, 1-2 d'octubre de 1999)* (en premsa).
- LL. PIÑOL: Voltes del Pretori (C/ Enrajolat i Casa dels Militars), a *Servei Arqueològic URV (Ed.). Intervencions arqueològiques a Tarragona i entorn (1993-1999)*. Tarragona, 2000, pp. 89-107.